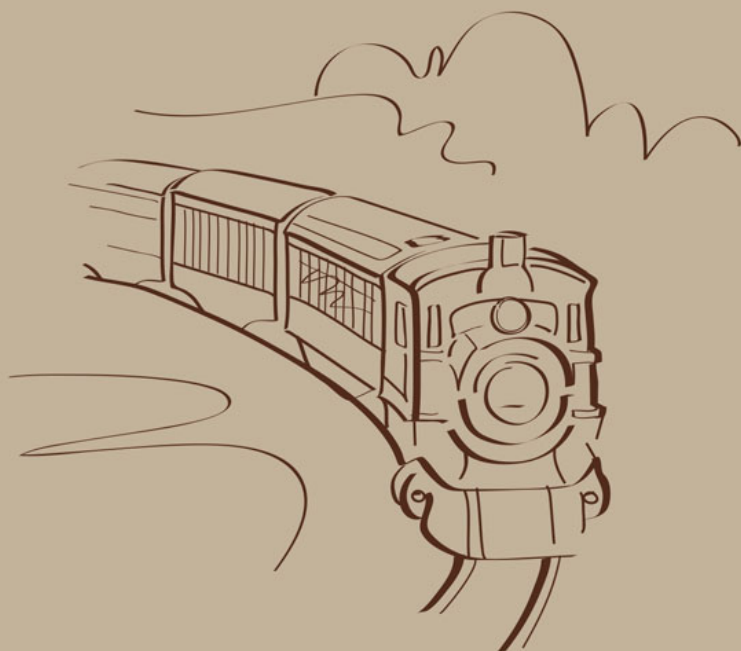

Harper Lee

EIK IR PASTATYK
SARGYBINĮ

I

Už Atlantos ji dairėsi pro vagono-restorano langus apimta kone fizinio pasitenkinimo. Per pusryčius gerdama kavą matė, kaip tolsta paskutinės Džordžijos kalvos, kaip akiratyje pasirodo raudoni žemės plotai ir namai skardiniais stogais, iškilę apšluotuose kiemuose, kur, kaip įprastai, žėlė verbenos, apsuptos nubalintomis padangomis. Ji plačiai nusišypsojo, kai pirmąsyk pamatė ant nedažyto negrų būsto kyšančią televizijos anteną; joms gausėjant, džiugesys stiprėjo.

Džina Luiza Finč į šią kelionę visuomet leisdavosi orlaiviu, bet prieš penktąjį kasmetinį žygį namo nutarė traukiniu važiuoti iš Niujorko į Meikombo geležinkelių mazgą. Pirmiausia todėl, kad pastarąjį kartą lėktuve persigando iki širdies gelmių, nes lakūnas apsisprendė nerti kiaurai tornadą. Antra, dėl skrydžio tėvui reikėdavo keltis trečią nakties, automobiliu įveikti šimtą mylių, pasitikti ją Mobile ir paskui visą dieną dirbti: jam septyniasdešimt dveji, todėl taip elgtis jai nebepritiktų.

Ji džiaugėsi sėdusi į traukinį. Nuo vaikystės laikų traukiniai pasikeitė, ir naujieji potyriai ją pralinksmino: spustelėjus mygtuką sienoje, lyg koks apkūnus džinas materializavosi palydovas; jai užsimanius, iš kito statmeno paviršiaus

išniro nerūdijančio plieno kriauklė, be to, greta dunksojo klozetas, ant kurio galėjai užsikelti kojas. Kambarėlyje — arba kupė, kaip ją vadino čionykščiai, — į akis krito keletas trafaretu parašytų nurodymų, ir Džina Luiza pasiryžo nesileisti jų įbauginama, tačiau aną vakarą atsigulusi sugebėjo įsivynioti į sienos nišą, mat neatkreipė dėmesio į instrukciją SVIRTĮ NUSPAUSTI IR UŽKABINTI UŽ LAIKIKLIŲ, o padėtį ištaisė palydovas, nors ji jautėsi nejaukiai, nes paprastai miegodavo tik su viršutine pizamos dalimi.

Laimei, vyriškis patruliavo koridoriuje, kai ją įkalino spąstai.

— Aš jus išvaduosiu, panele, — sušuko jis išgirdęs smūgius į vidinę gulto pusę.

— Ne, tiesiog paaiškinkite, kaip ištrūkti.

— Galiu tai padaryti nusigręžęs.

Palydovas savo žodį tęsėjo.

Rytojaus rytą ji atsibudo, garvežiui pukšint ir keičiant bėgius Atlantos skirstymo stotyje, bet, pakludama kitam kupė esančiam ženklui, nesikėlė, kol pro šalį pralėkė Kolidž Parko miestelis. Tada apsirengė drabužiais, kuriuos nešiodavo Meikombe — pasirinko pilkas laisvas kelnes, juodą be-rankovę palaidinukę, baltas kojines ir batus laivelius. Žinojo atvyksianti į vietą tik po keturių valandų, bet jau dabar girdėjo nepritariančią tetos šnirpštimą.

Jai ėmus gurkšnoti ketvirtąjį kavos puodelį, „Crescent Limited“ traukinys it milžiniška žąsis sugageno šiaurės

kryptimi dundančiam bičiuliui, kuris per Čatahučį traukė į Alabamą.

Čatahučis — platus, negilus ir drumzlinas. Šiandieną upė nyslūgusi; dėl gelsvų smėlio seklumų vandens tėkmė virto silpna srovele. Gal ji taip gurguliuoja žiemą, pasvarstė Džina Luiza: ne, aš nepamenu, kad eilėraštyje būtų tokie žodžiai. Slėniuos skamba dūdelės garsai? Ne. Jo eilės skirtos krankliui ar kriokliui?

Ji ryžtingai užgniauzė savo polinkį šėlioti, kai į galvą atėjo mintis, kad Sidnis Lanieras veikiausiai panašus į seniai mirusį jos pusbrolių Džošuą Singltoną Sent Klerą, kurio literatūrinių polinkių plotai driekėsi nuo Juodosios Juostos regiono iki Bajou La Batrio miestelio. Džinos Luizos teta dažnai keldavo pusbrolių Džošua pavyzdžiu, į kurią nederėtų lengvai numoti ranka: jis buvo nuostabi asmenybė, poetas, nuo gyvenimo atskirtas pačiame jėgų žydėjime, ir, ko Džina Luiza neturėtų pamiršti, darė garbę šeimai. Jo nuotraukos giminei pravertė — pusbrolis Džošua atrodė kaip apniukęs ir suirzęs Aldžernonas Svinbernas.

Prisiminusi tėvo išklotą likusią istorijos dalį, ji sau nusišypsojo. Pusbrolių Džošuą tikrai atskyrė nuo gyvenimo, bet ne Dievo ranka, o Jo vietininko armija.

Universitete jis per uoliai mokėsi ir per daug mąstė; tiek skaitė, kad tapo panašus į žmogų iš devyniolikto amžiaus. Vaikščiodavo įsisupęs į berankovį apsiaustą su gobtuvu, avėdavo aulinius batus, kuriuos pagal jo paties modelį pagaminė kalvis. Nusivylęs valdžia, šovė į universiteto rektorių, te-

santį, jo įsitikinimu, mėšlavežiu. Pastebėta, be abejo, taikliai, bet grasinti mirtinu ginklu tokia dingstis pernelyg menka. Per daugybę rankų perleidus pinigus, pusbrolių Džošuą išvežė į nepakaltinamų asmenų prieglaudą, kur jis liko iki savo dienų pabaigos. Kalbama, kad jis visais atžvilgiais elgdavosi kaip sveiko proto žmogus, bet, išgirdęs ką nors minint rektoriaus vardą, perkreipdavo veidą, nutaisydavo amerikėnės gervės pozą, aštuonias valandas ir net ilgiau stovėdavo pakėlęs koją, nepaisydavo jokių raginimų ar aplinkybių, ir nuleisdavo ją tik tada, kai tas vyras iškrisdavo iš atminties. Sąmonei prašviesėjus, pusbrolis Džošua skaitydavo graikiškai; be kita ko, Taskalusoje veikianti firma privačiai išleido ploną jo poezijos tomelį. Eilės taip pralenkė laiką, kad iki šiol nė gyva dvasia nepajėgė jų iššifruoti, bet Džinos Luizos teta laikydavo knygą svetainėje ant stalo, atsainiai ir pabrėžtinai ją demonstruodama.

Džina Luiza balsu nusijuokė ir pažiūrėjo, ar niekas jos neišgirdo. Tėvas gebėdavo savitai sumenkinti sesers pamokslus apie įgimtą kiekvieno Finčo viršenybę: jis atskleidavo dukrai likusią istorijos dalį, šnekėdavo tyliau, rimtu balsu, bet kai kada atrodydavo, kad Atikaus Finčo akys šventvagiškai žybsi, o gal nuo jo akinių paprasčiausiai atsispindėdavo šviesa? Ji taip ir nesusigaudė, kuris atsakymas teisingas.

Traukinio bildesys prislopo, kalvos užleido vietą švelniai vilnijančioms plynėms, ir dabar pro langą tebuvo matyti iki horizonto nudrikusios ganyklos su juodomis karvėmis.